

درس ۲۲ او ضاع اقتصادی در ایران باستان

نکات مهم درس

یکی از ویژگی های تمدن ها، داشتن اقتصاد پر رونق است. در عصر باستان، مردم سخت کوش ایران باستان از منابع محیطی که در آن زندگی می کردند به خوبی بهره می گرفتند و انواع فعالیت های اقتصادی در این دوره گسترش یافته بود اگرچه بیشتر منافع اقتصادی به شاهان و اطرافیان آنها می رسید.

کشاورزی و دامپروری

فلات ایران از نخستین سرزمین هایی بوده که کشاورزی و دامپروری در آن آغاز شده و حتی دانش و مهارت کشت و زرع از ایران به سرزمین های دیگر برده شده است .

کشاورزی مهم ترین پیشه و وسیله ی معیشت در ایران باستان بود. در اوستا و کتیبه های آن دوره عبارت هایی درباره ی اهمیت و ارزش کار کشاورزان دیده می شود. فعالیت های کشاورزی از طرف حکومت نیز تشویق می شد. در دوره هخامنشیان ، یونانی ها از تلاش های شاهان پارس ، برای تشویق به کشاورزی حسرت می خوردند.

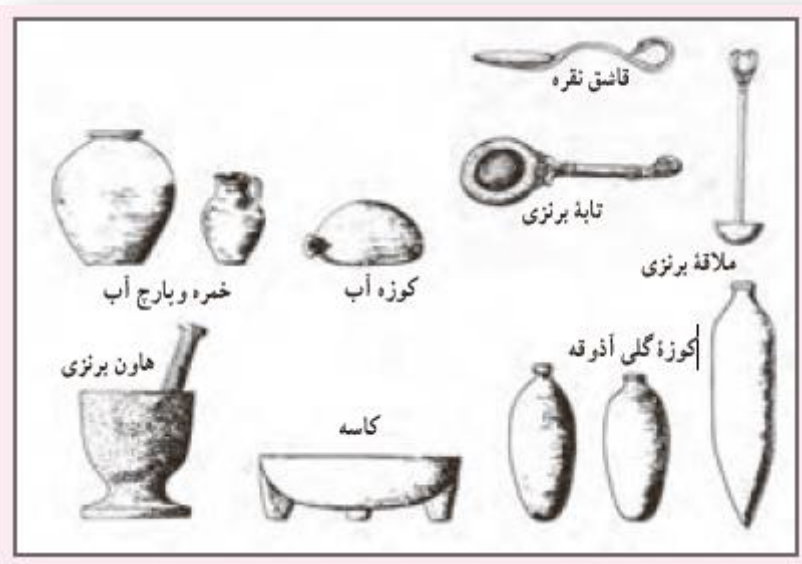

گندم و جو مهم ترین محصول زراعی ایرانیان باستان بود. کشت پنبه نیز در نواحی مستعد رواج داشت و به همین جهت کار گاه های پنبه ریزی توسعه یافت و پارچه های پنبه ای یکی از صادرات مهم برخی ایالات بود . کشاورزان ایرانی علاوه بر کار کشاورزی به پرورش دام نیز می پرداختند.

صنعت

با آنکه فعالیت اقتصادی مهم آن دوره، کشاورزی بود، در بسیاری از مناطق ایران، صنعت نیز گسترش پیدا کرد.

تهیه ی پارچه های لطیف از پنبه، ابریشم و پشم و شال های پشمی و حریر در کارگاه های مرو، ری، اهواز و شوشتر رواج داشت. ایرانیان در پیشه نجاری، آهنگری و شیشه گری نیز پیشرفت کرده بودند. در دوره ساسانی، ارابه های ساخت ایران به ظرافت و زیبایی، مشهور بوده است. ساختن اسباب و اثاثیه منزل، شمشیر، ابزارهای کشاورزی و ابزار های جنگی مانند بازوبند و زره و نظایر آنها نیز از مشاغل آن دوره بود.

تجارت

به فرمان داریوش اول جاده شاهی ساخته شد. در آن زمان امنیت در راه ها برقرار و کاروانسراهایی در فاصله های معین بنا گردیدند. در نتیجه این اقدامات، تجارت بیش از پیش رونق گرفت در دوره های بعد، این راه ها توسعه پیدا کردند در آن زمان ابریشم، ارزشمندترین و پرسودترین کالای تجاری بود که از چین به ایران و سرزمین های دیگر صادر می شد. کشور ایران مانند یک پل ارتباطی بین شرق و غرب قرار دارد. بنابراین، حکومت های ایران باستان به خصوص ساسانیان سعی می کردند از این موقعیت به خوبی استفاده کنند.

حکومت ساسانی مانع از ارتباط مستقیم تجاری میان چین و روم (اروپا) می شد و تمایل داشت که ابریشم چینی توسط بازرگانان ایرانی به روم صادر شود و یا اینکه ابریشم خام پس از آنکه در کارگاه های ایران تبدیل به پارچه شد به روم فروخته شود.

ایران خود نیز صادرکننده کالاهای گوناگون مانند سنگ های قیمتی، پارچه، قالی و محصولات کشاورزی بود.

ایرانیان باستان به سبب تجربه و مهارت در دریانوردی به تجارت دریایی نیز روی آوردند. در دوران ساسانی، تجارت دریایی رونق گرفت و بنادر خلیج فارس، لنگرگاه کشتی هایی بودند که به کشورهای دور و نزدیک ایران رفت و آمد می کردند.

ضرب سکه

در زمان هخامنشیان برای اولین بار سکه ای زرین به نام دریک یا زیریک ضرب شد تا قبل از رواج سکه، معمولاً روستا نشینان، مازاد محصولات خود را به شهر می آوردند و با محصولات دیگر که مورد نیازشان بود، مبادله می کردند. با ضرب سکه، تجارت رونق پیدا کرد؛ به طوری که بازرگانان با داشتن پول می توانستند کالاهایی خریداری کنند و آنها را به قیمت بیشتر بفروشند سکه های زرین فقط به فرمان و به نام پادشاهان ضرب می شد

حاکمان در محدوده حکمرانی خود می توانستند با اجازه پادشاه فقط سکه های سیمین (نقره ای) یا مسین (مسی) ضرب کنند.

درآمدها و مخارج حکومت

در ایران باستان، مالیات، منبع اصلی درآمد حکومت ها بود که به صورت نقدی یا جنسی دریافت می شد.

بیشترین حجم مالیات را کشاورزان می پرداختند. دامداران به نسبت تعداد دام هایشان و پیشه وران و بازرگانان نیز به میزان کالا و خدماتی که عرضه می کردند، مالیات می دادند. علاوه بر این ها، نوع دیگری از مالیات به نام مالیات سرانه وجود داشت که فقط از عامه مردم وصول می شد و بزرگان و اشراف از پرداخت آن معاف بودند.

همچنین در جشن ها و مراسم به تخت نشستن شاهان، بزرگان و عامه مردم هدایایی را به پادشاه پیشکش می کردند. مأموران مالیاتی معمولاً نسبت به مردم سخت گیری و ستم می کردند و بیش از آنچه مقرر شده بود، طلب می نمودند گاهی به دلیل خالی بودن خزانه، میزان مالیات ها را افزایش

می دادند. البته در مواقعی نیز به سبب جلوگیری از شورش مردم و یا بروز خشکسالی، فشار برای گرفتن مالیات کمتر می شد.

بخش زیادی از درآمدهای حکومتی صرف جنگ با دشمنان می شد. قسمت دیگری از آن، به مصارف شخصی شاه، شاهزادگان، درباریان و ساختن کاخ های مجلل می رسید. حکومت ها همچنین بخشی از درآمد را در اموری مانند پرداخت حقوق به ماموران حکومتی و همچنین احداث، نگهداری و تعمیر آتشکده ها، کاروان سراها، قنات ها، سدها و..... خرج می کردند.

نقش برجسته خدمتکاران در تخت جمشید، استان فارس

سؤالات متن درس ۲۲

- ۱- به گفته ی پژوهشگران در کدام سرزمین برای اولین بار کشاورزی و دامپروری آغاز شده است؟
- ۲- در ایران باستان چه محصولاتی بیشتر کشت می شد؟
- ۳- ایرانیان باستان در کدام صنعت ها فعالیت داشتند؟
- ۴- به فرمان چه کسی جاده های شاهی ساخته شد؟
- ۵- چه عواملی سبب رونق تجارت در دوره ی ایران باستان شد؟
- ۶- جاده ی ابریشم کدام سرزمین ها را به هم وصل می کرد؟
- ۷- چرا جاده ی ابریشم به این نام معروف شدند؟
- ۸- حکومت های ایران باستان به خصوص ساسانیان از موقعیت ویژه ی جغرافیایی ایران چه استفاده ای می کردند؟
- ۹- صادرات ایران در دوره ی ایران باستان چه بود؟
- ۱۰- دریانوردی و تجارت دریایی در ایران باستان چگونه بود؟
- ۱۱- به فرمان چه کسی و چه زمانی برای اولین بار در ایران سکه ضرب شد؟
- ۱۲- تا قبل از ضرب سکه افراد چگونه با هم معامله می کردند؟
- ۱۳- ضرب سکه چه تاثیری بر تجارت گذاشت؟
- ۱۴- در ایران باستان منبع اصلی منبع حکومت ها چه بود و چگونه دریافت می شد؟
- ۱۵- در ایران باستان میزان مالیاتی که از مردم دریافت می شد چگونه بود؟
- ۱۶- چه زمانی بزرگان و عامه ی مردم هدیه های خود را به پادشاه می دادند؟
- ۱۷- چه زمانی مالیات ها افزایش می یافت؟
- ۱۸- چه مواقعی میزان مالیات کمتر می شد؟
- ۱۹- درآمدهای حکومتی در ایران باستان در چه مواردی هزینه می شد؟

پاسخ سوالات متن درس ۲۲

- ۱- فلات ایران از نخستین سرزمین‌هایی در جهان بوده که کشاورزی و پرورش دام در آن آغاز شده و حتی دانش و مهارت کشت و زرع از ایران به سرزمین‌های دیگر برده شده است.
- ۲- گندم و جو مهم‌ترین محصول زراعی ایرانیان باستان بود. کشت پنبه نیز در نواحی مستعد رواج داشت.
- ۳- تهیه‌ی پارچه‌های لطیف از پنبه، ابریشم و پشم و شال‌های پشمی و حریر - ساختن اسباب و اثاثیه‌ی منزل، شمشیر، ابزارهای کشاورزی و ابزارهای جنگی
- ۴- داریوش اول هخامنشی
- ۵- در آن زمان امنیت در راه‌ها برقرار و کاروانسراهایی در فاصله‌های معین بنا گردیدند. در نتیجه‌ی این اقدامات، تجارت پیش از پیش رونق گرفت.
- ۶- جاده‌ی ابریشم راهی بود که چین و هند را در شرق، به اروپا در غرب متصل می‌کرد و بخشی از این جاده هم از خاک ایران عبور می‌کرد.
- ۷- در آن زمان ابریشم، ارزشمندترین و پرسودترین کالای تجاری بود که از چین به ایران و سرزمین‌های دیگر صادر می‌شد.
- ۸- سعی می‌کردند از این موقعیت به خوبی استفاده کنند. حکومت ساسانی مانع از ارتباط مستقیم تجاری میان چین و روم می‌شد و تمایل داشت که ابریشم چینی توسط بازرگانان ایرانی به روم صادر شود و یا اینکه ابریشم خام پس از آنکه در کارگاه‌های ایران تبدیل به پارچه شد به روم فروخته شود.
- ۹- سنگ‌های قیمتی، پارچه، قالی و محصولات کشاورزی
- ۱۰- ایرانیان باستان به سبب تجربه و مهارت در دریانوردی به تجارت دریایی نیز روی آوردند در دوران ساسانی، تجارت دریایی رونق گرفت و بنادر خلیج فارس، لنگرگاه کشتی‌هایی بودند که به کشورهای دور و نزدیک ایران رفت و آمد می‌کردند.
- ۱۱- در زمان هخامنشیان برای اولین بار به فرمان داریوش اول سکه‌ای زرین به نام دریک یا زریک ضرب شد.

۱۲- معمولاً ده نشینان مازاد محصولات خود را به شهر می آوردند و با محصولات دیگر که مورد نیازشان بود مبادله می کردند .

۱۳- با ضرب سکه ، تجارت رونق پیدا کرد. به طوری که بازرگانان با داشتن پول می توانستند کالاهایی خریداری کنند و آنها را به قیمت بیشتر بفروشند.

۱۴- سکه های زرین فقط به فرمان و به نام پادشاهان ضرب می شد. حاکمان در محدوده حکمرانی خود می توانستند با اجازه ی پادشاه فقط سکه های سیمین (نقره ای) یا مسین (مسی) ضرب کنند .

۱۵- در ایران باستان ، مالیات، منبع اصلی در آمد حکومت ها بود که به صورت نقدی یا جنسی دریافت بود .

۱۶- بیشترین حجم مالیات را کشاورزان می پرداختند. دامداران به نسبت تعداد دام هایشان و پیشه وران و بازرگانان نیز به میزان کالا و خدماتی که عرضه می کردند، مالیات می دادند .

۱۷- در جشن ها و مراسم به تخت نشستن شاهان

۱۸- به دلیل خالی بودن خزانه

۱۹- زمان خشکسالی برای جلوگیری از شورش مردم

۲۰- (۱) بخش زیادی از درآمدهای حکومتی صرف جنگ با دشمنان می شد (۲) قسمتی از آن به مصارف شخصی شاه ، شاهزادگان ، درباریان و ساختن کاخ های مجلل می رسید (۳) بخشی از درآمد رادر اموری مانند پرداخت حقوق به ماموران حکومتی (۴) احداث ، نگه داری و تعمیر آتشکده ها کاروان سراها، قنات ها، سدها